

WATERSNIP

Gallinago gallinago

(foto Astrid Kant / Buiten-beeld)

S114

Beschermingsstatus

Rode lijstcategoriën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

De Watersnip is een middelgrote steltloper (26 cm). Van uitzicht is hij eerder onopvallend: het verenkleed is bruinrossig met zwarte strepen met witte onderdelen. De kop en rug vertonen enkele lange beige en zwarte lengtestrepen. De borst is eveneens fijn gestreept en over de staart lopen rossige en zwarte banden met enig wit langszij. In verhouding tot de kop is de snavel van de Watersnip opvallend lang. In de vlucht is de vogel te herkennen aan de smalle witte achterrand aan de armvleugel, die gevormd wordt door de witte punten van de armpennen.

Tijdens baltsvlucht, in het voorjaar, roept hij langdurig en herhaaldelijk en in duikvlucht produceert hij door vibratie van de buitenste staartpennen een op een blatend lammetje lijkend geluid. Het baltssten gebeurt vaak 's nachts.

Biotoopvereisten

Het broedbiotoop van de Watersnip bestaat uit moerassen, natte heiden, veengebieden en drassige, enigszins schrale graslanden.

Foto: Natte, moerassige graslanden vormen een geschikt broed- en voedselhabitat voor Watersnip (foto Econnection)

De nestplaats ligt meestal in de verlandingszone van moerasgebieden of in gemaaide rietvelden. Het bestaat uit een diepe kuil die bedekt is met grashalmen en bladeren en verstopt zit tussen niet al te hoge grasvegetatie en soms ook tussen heide of ander laag struikgewas. In grasland nestelt de soort alleen in vochtige hooilanden en extensief beweidde natte graslanden met een waterpeil van 0-20 cm beneden het maaiveld. De oppervlakte van het nestbiotoop hoeft niet groot te zijn. Het nest wordt gebouwd tussen graspollen van 15-20 cm hoogte, in lage ruigte of tussen veenmoswallen. Het voedselbiotoop kan identiek zijn aan het nestbiotoop, maar kan ook apart liggen. Belangrijk voor het voedsel zoeken is de aanwezigheid van een zachte, met de snavel goed doordringbare, vochtige en venige bodem. De Watersnip foerageert ook in ondiepe greppels, sloten, poeltjes en slikranden. De vegetatie mag niet te gesloten zijn en het water niet te diep (tot 10 cm).

Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

De Watersnip komt het jaar rond voor, maar de in België broedende Watersnippen zijn trekvogels die in Zuid-Engeland en Zuid-West-Europa overwinteren. Watersnippen uit het noorden overwinteren dan weer hier.

De aantallen pieken tijdens de trekperiode als vogels uit de noordelijke broedgebieden in België pleisteren. In het voorjaar zijn de aantallen lager dan in tijdens de najaarstrek (vanaf augustus). Bij invallende vorst trekken ze weg of concentreren zich bv. op ijsvrije slibranden van stromende beken.

Vanuit populatie-ecologische opzicht zijn voor het behoud van een duurzame populatie tenminste 40 broedparen vereist.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

De broedvogelpopulatie Watersnippen handhaaft zich op een laag niveau. Het aantal doortrekkers en pleisteraars schommelt vrij sterk; hierin is geen duidelijke trend waarneembaar.

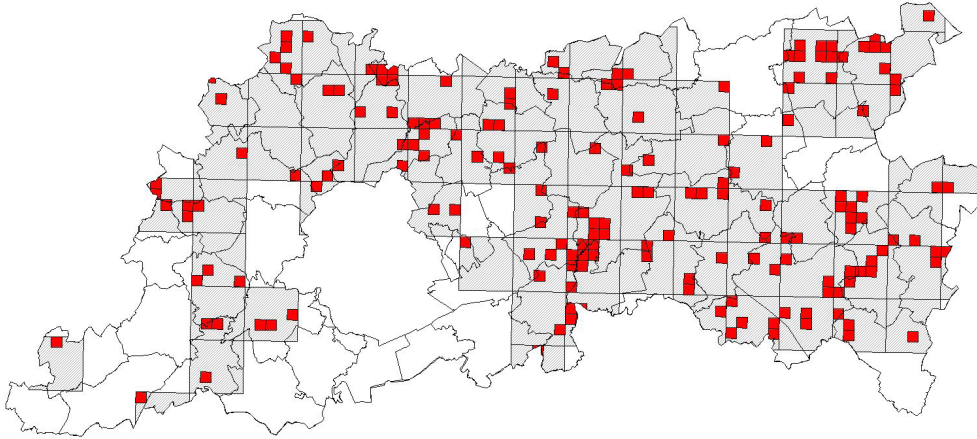
Landelijk gaat het niet goed met de Watersnip. Wegens de sterke achteruitgang is hij op de Rode Lijst geplaatst.

Het totaal aantal broedparen in Vlaanderen wordt geschat op 50 koppels. De grootste concentratie hiervan ligt in de provincie Limburg, terwijl in Vlaams-Brabant slechts enkele broedkoppels aanwezig zijn (o.a. in de Doode Bemde). Niettemin worden trekkende en pleisterende vogels over de gehele provincie teruggevonden, althans in de voor de soort geschikte (vallei)gebieden. Onderstaand kaartje heeft dan ook de waargenomen vogels weer en niet de broedplaatsen.

Inventarisatieonderzoeken

- Algemeen soortenverspreidingsonderzoek door het bijhouden van waarnemingen via de website waarnemingen.be.
- Project Bijzondere BroedvogelMonitoring (INBO, Vlaamse vogelwerkgroep Natuurpunt en Natuurpunt Studie).

Knel- en aandachtspunten

- De intensivering van het agrarisch grondgebruik heeft geleid tot een algemene afname van de habitatkwaliteit. Vooral de verdroging van graslanden die doorgaans gepaard gaat met een verhoogde begrazingsintensiteit, egalisering van natte en vochtige depressies, het dempen van greppels en sloten, het scheuren van graslanden en een toenemende nutriëntentoevoer, speelt de vogel parten. Omwille van zijn bijzondere foerageertechniek is de Watersnip sterk afhankelijk van goed doorringbare voedselbodems.
- De Watersnip is matig gevoelig aan verstoring (vluchtafstand 100-300 m, afhankelijk van het landschapstype, seizoen, enz.). In natte en moeilijk toegankelijke gebieden blijft de verstoring beperkt, maar recreatie of andere verstoringen in - vooral kleine - broedgebieden kan een nadelig effect hebben op het broedsucces.

Overzicht maatregelen

- H4.1. Herstel waterhuishouding in natte graslanden
- H4.11. Extensieve begrazing
- H4.12. Maaien
- H4.15. Mozaïekbeheer van graslanden

S114.1. Mozaïekbeheer grasland

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H4.1. Herstel waterhuishouding in natte graslanden.

Voor zeer kritische soorten als Watersnip is een grondwaterstand van 0-40 cm onder het maaiveld gewenst. Een waterpeil in of vlak onder het maaiveld is tot diep in het broedseizoen (juni/juli) vereist. De grondwaterstand mag nooit verder wegzakken dan 50-60 cm beneden het maaiveld.

H4.11. Extensieve begrazing.

Intensieve begrazing werkt nadelig voor de Watersnip maar extensieve beweiding kan gunstig zijn. Een voorbeweiding tot begin mei, gevolgd door een rustperiode van 6 weken, kan gunstig werken. Bij het beheer van weiland voor Watersnip moet niet alleen rekening worden gehouden met een beperkte veebezetting maar ook met het uitsluiten van kleine stukjes weidegrond (overhoekjes, randstroken) die als broedplaats kunnen dienen (zie ook maatregel S115.1. Mozaïekbeheer grasland).

H4.12. Maaien.

Het maaien van graslanden heeft een belangrijk effect op het broedsucces. Natte graslanden waarin de Watersnip broedt, kunnen doorgaans nooit eerder dan eind juli worden gemaaid, waardoor er weinig gevaar bestaat voor de vernieling van nesten. Elders is evenwel rekening te houden met een langgerekte broedtermijn van de Watersnip. Het maaien kan wel een effect hebben op de overlevingskans van de watersnipkuikens. Deze vertoeven zowel in afgegrasde weiden als in graspercelen met lang gras (open van structuur). Uitgaande van het tijdstip dat 90% van de kuikens vliegvlug zijn, is succesvol broeden gebaat bij maaien vanaf eind juli en ten vroegste half juli.

H4.15. Mozaïekbeheer van graslanden.

Soortenrijkere graslanden verschaffen een hoogwaardiger en veelzijdiger voedselaanbod aan de Watersnip. Soortenrijke(re) ontwikkelingen kunnen d.m.v. een aangepast maai- en begrazingsbeheer geïnitieerd worden.

Soortgerichte maatregelen**S114.1. Mozaïekbeheer grasland.**

Alleen bij een aangepast agrarisch beheer kan de Watersnip in het hedendaagse cultuurlandschap overleven. Een mozaïekbeheer beoogt een afwisseling in de gras- en kruidenvegetatie te brengen. De beste kansen voor de Watersnip liggen hiervoor in zompige graslanden met plas-drassituaties en een geringe veebezetting. Meestal liggen de beste mogelijkheden hiervoor in weidevogelreservaten, maar het kan op kleinere schaal ook in landbouwgebieden worden geïntroduceerd. Het behoud of herstel van de volgende elementen is daarbij van belang:

- een vochtige bodemsituatie door het reguleren van de afwatering, bv. door het (gedeeltelijk) dempen of het plaatsen van vaste drempels op afwateringsgrachten;
- permanent open water waarin zich waterafhankelijke insecten kunnen handhaven die de Watersnip tot voedsel dienen, zoals greppels, ondiepe sloten, natte depressies, poelen;
- open en schaars begroeide tijdelijk overstroombare depressies en oeverranden. De inundatie van graslanden mag niet langer dan 3 weken aanhouden omdat daarna het aandeel aan regenwormen afneemt, maar bij een langdurigere overstrooming is het meestal zo dat de omliggende, vochtige terreinen voedselrijker worden;
- kruidenrijke slootkanten en grasstroken;
- stukjes met een opgaande polvormende grasvegetatie die als nestplaats kan dienen.

Watersnippen hoeven geen grote terreinen om tot broeden te komen. Een kleinschalige inrichting van bijvoorbeeld terrastaluds langs sloten of afgevlakte slootkanten kan al voldoende zijn om een Watersnip tot vestiging te verleiden.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden**Algemeen**

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
- Beheerovereenkomst verminderde bemesting voor een betere waterkwaliteit
- Beheerovereenkomst soortenrijke graslanden en akkers

Lopende initiatieven

geen

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Zichtwaarneming

Op de grond zijn Watersnippen uitstekend gecamoufleerd. Het is vooral in de vlucht dat Watersnippen opvallen. Ze zijn het gehele jaar waar te nemen, maar de aantallen zijn in de winter veel lager dan gedurende de rest van het jaar. De Watersnip trekt in het voor- en najaar in grote aantallen door. Vooral in het najaar vanaf augustus kan men in vrijwel alle graslandgebieden Watersnippen tegenkomen.

Om de broedvogels te inventariseren, is het aan te raden om zich te focussen op het voorjaar en te letten op baltsvluchten (doorgaans in de schemering) van de Watersnip. Deze worden gekenmerkt door een opvallend mekkerend geluid en de balts is ook visueel relatief goed waarneembaar.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Beintema A., Moedt O. & Ellinger D. (1995). Ecologische atlas van de Nederlandse weidevogels. Schuyt & co, Haarlem.
- Brandsma O. (1988). Onderzoek weidevogelbeheer in het reservaatgebied Giethoorn-Wanneperveen II. DBL-publicatie nr. 23. Utrecht.
- Brandsma O. (1997). De broedbiologie van de watersnip in Giethoorn-Wanneperveen. STELTlopers 1: 21-30.
- Gysels J. (2003). Watersnip, culinair hoogstandje of bedreigde soort? Natuur.blad. p. 12-13.
- Laermans W. (2009). De habitatselectie van de watersnip (Gallinago Gallinago) in de vallei van de Zwarte beek en doelstellingen voor het beheer. Thesis. Diss. Master of Biology, Terrestrial Ecology.
- Oosterveld E.B., Terwan P. & Guldemond J.A. (2007). Mozaïekbeheer voor weidevogels: evaluatie en mogelijkheden voor optimalisering. Directie Kennis, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 76 pp.
- Vermeersch, G. & Anselin, A. (2009). Broedvogels in Vlaanderen in 2006-2007. Recente status en trends van Bijzondere Broedvogels en soorten van de Vlaamse Rode Lijst en/of Bijlage I van de Europese Vogelrichtlijn. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 3, Brussel. 102 p.
- Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. (2004). Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 23, Brussel. 496 p.

Websites

- www.waarnemingen.be

Folders

geen

Advies

- Natuurpunt vzw

S114

5

S114

